

คิดเป็น กินเป็น ใช้เป็น เก็บเป็นตามหลักโภควิภาค
Intellect Thought, Consumption, Spending and Saving
Accordance with Four Consumption Divisions

ชานิณี ยศพันธ์

รองผู้อำนวยการฝ่ายขายสามัญภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บมจ.กรุงเทพประกันชีวิต

สุวิน ทองปิ่น, จรัส ลีกา และอดุลย์ หลานวงษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*****

บทคัดย่อ

ปัญหาทางการเงินเป็นปัญหาที่สร้างความทุกข์ให้กับมนุษย์ประการหนึ่ง สาเหตุสำคัญคือ มนุษย์ขาดการวางแผนการเงินเพื่ออนาคต บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคิดเป็น กินเป็น ใช้เป็น และเก็บเป็นตามหลักโภควิภาค อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงินให้มีความรัดกุม ระมัดระวังและรอบคอบ ด้วยเหตุที่หลักโภควิภาค สามารถเป็นต้นแบบในการก่อร่างสร้างการบริหารจัดการทางการเงินได้อย่างเบ็ดเสร็จและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลที่เป็นจริงได้ในชีวิตประจำวัน และเป็นภูมิคุ้มกันทางการเงินในโลกยุคทุนนิยมได้เป็นอย่างดี หลักโภควิภาคชี้แนะให้มนุษย์รู้จักคิดเป็นคือ คนเราอยู่บนความไม่แน่นอนต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอ กินเป็นคือ กินเพื่ออยู่ ใช้เป็นคือ ใช้จ่ายบนทางสายกลางตามคุณค่าแท้ และเก็บเป็นคือ เก็บก่อนใช้ ออมสามในสี่ส่วนของเงินที่มี เพียงเท่านั้นชีวิตก็จะประสบผลสำเร็จ ได้คุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขสงบ สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ผู้เป็นสัตว์ประเสริฐ ที่วางท่าทีอยู่เหนืออำนาจของกิเลสตัณหา

คำสำคัญ : การบริหารการเงิน, การออมเงิน, คุณภาพชีวิต

Abstract

Financial problems are one of the problems that afflict human beings. Important cause is that human lack of financial planning for the future. This article aims to study the concepts of Intellect thought, consumption, spending and saving accordance with Four Consumption Divisions. This will lead to a modification of the spending habits to be circumspect, be careful and cautious That's why, it can be modeled on the formation of financial management in a comprehensive and effective manner that bring about the real effect in everyday life and create a financial immunity in the capitalist world effectively. Four Consumption Divisions directs human have Intellect Thought that is people are on the uncertainty that should be on the alert, Intellect Consumption that is eating for living, Intellect Spending that is to spend on the middle way by the true value and Intellect Saving that is keep it before spending, that you save three quarters of the money which you have. Just only this, one's life will achieve and receive the good quality of life, happy, peaceful, that to suit in which born as a human being is a noble animal, have attitude which above the power of passions.

Keywords : Financial administration, Saving, Quality of life.

บทนำ

สังคมปัจจุบันที่อยู่ในยุคทุนนิยมที่มีเงิน เป็นเสมือนตัวกลางแห่งความแปรเปลี่ยน ที่หมุนเวียนอยู่ในวงจรชีวิตอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อน ได้เป็นทั้งการสร้างโอกาสและความเสื่อมสลายของผู้คนในสังคม ที่มีบางคนประสบความสำเร็จทางการเงินนำพาชีวิตไปสู่ความมั่งคั่งและอิสรภาพ แต่ก็มีอีกหลายคน ที่ต้องพบกับปัญหาทางการเงินอยู่ร่ำไปจนดูเหมือนว่าเงินโดยตัวมันเองได้สร้างความทุกข์ให้อย่างมหันต์ ด้วยเหตุนี้อะไรคือปัจจัยที่ทำให้ผู้ถือเงินที่ตนเองหามาได้หรือได้รับมานั้นก่อให้เกิดเป็นความสุขและความมั่งคั่งขึ้นมาได้ หากไม่ใช่เพราะการรู้จักคิดก่อนใช้ หรือวางแผนการเงินเพื่อให้มีการออมก่อนใช้ ที่อาจเรียกเป็นสโลแกนว่า “คิดเป็น กินเป็น ใช้เป็น เก็บเป็น” ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าจะต้องมีหลักการที่เป็นแม่แบบแห่งการปฏิบัติอันถือเป็นมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการเงิน บทความนี้ได้นำเสนอหลักการบริหารเงินเชิงพุทธ ที่เรียกว่า โภควิภาค 4 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากถ้อยคำก็จะมองเห็นวิธีคร่าวๆ ในการปฏิบัติ โดยเนื้อแท้ของหลักโภควิภาคนี้ก็เพื่อให้รู้จักคิดในการบริหารทรัพย์ อันนำไปสู่การรู้จักกิน รู้จักใช้ และรู้จักเก็บ และในท้ายที่สุดได้ทำให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวมีความสุขและสมบูรณ์

หลักโภควิภาค 4

หลักการของโภควิภาคมุ่งเน้นไปที่จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายาม เพราะพระพุทธองค์ตระหนักดีว่า หากมีทรัพย์แต่ไม่รู้จักจัดสรรทรัพย์ ไม่นานทรัพย์ที่มีอยู่ก็จะอันตรธานหายไปจนหมดสิ้นไม่เหลืออะไร ด้วยเหตุนี้การจัดสรรทรัพย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตที่ต้องกิน ต้องใช้เงิน ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อให้มีความสุขความสมบูรณ์จากการมีทรัพย์ที่ยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นการเกื้อกูลต่อตนเองและบุคคลรอบข้างอีกด้วย ซึ่งปรากฏชัดในเชิงประจักษ์เมื่อครั้งพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงตระกูลที่ขยันหมั่นหาทรัพย์โดยชอบธรรมและรวบรวมไว้ แล้วรู้จักการแบ่งปันออกเป็นส่วนๆ ตามวัตถุประสงค์ในการจัดการที่แตกต่างกัน หลักโภควิภาคและวิธีของโภควิภาคมีดังนี้

“บัณฑิตผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมสว่างช่วงโชติดังดวงไฟเมื่อบุคคลสะสมโภคทรัพย์ อยู่ดังตัวผึ้งสร้างรัง โภคทรัพย์ของเขาก็ก่อเพิ่มพูนขึ้น ดุจจอมปลวกที่ตัวปลวกก่อ ขึ้น ฉะนั้น คฤหัสถ์ในตระกูลผู้มีความสามารถ ครั้นรวบรวมโภคทรัพย์ได้อย่างนี้แล้วพึงแบ่งโภคทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือส่วนหนึ่งใช้สอย 2 ส่วนใช้ประกอบกิจการงาน ส่วนที่

4 เก็บไว้ด้วยหมายใจว่าจะใช้ในยามมีอันตรายจึงผูกมัดไว้ได้” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 11/265/211)

(พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2546) ได้กล่าวไว้ถึงหลักโภควิภาคไว้ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่า โภควิภาค 4 การแบ่งโภคะเป็น 4 ส่วน หลักการแบ่งทรัพย์ โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน คือ

1) เอเกน โภเคน ภูณเชยย ได้แก่ แบ่ง 1 ส่วน สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว เลี้ยง คนที่ควรบำรุงเลี้ยงและทำประโยชน์การจัดแบ่งเงินส่วนนี้ไว้ก็เพื่อใช้จ่ายภายในบ้าน การเลี้ยงดูครอบครัว การเลี้ยงดูบุพพการี หรือบุคคลที่อยู่ในการดูแลของผู้ถือทรัพย์ เป็นส่วนสร้างเสริมคุณภาพชีวิตคือตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของร่างกาย

2) ทวีทิ กมมํ ปโยชเย ได้แก่ แบ่ง 2 ส่วนสำหรับใช้เป็นทุนประกอบการงาน ลงทุนประกอบอาชีพ ที่สุจริตเป็นส่วนที่จัดแบ่งไว้เพื่อการทำธุรกิจการงาน เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพที่จัดไว้ 2 ส่วนนั้น เพราะให้ความสำคัญว่าการลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจการงาน จัดว่าเป็นการพัฒนาอาชีพให้ก้าวสู่ระดับที่สูงขึ้น และเมื่อระดับหน้าที่การงานก้าวหน้ามากขึ้น ก็เป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดสรรส่วนอื่นๆ พัฒนามากขึ้นด้วย การจัดสรรทรัพย์ส่วนนี้เอง ที่จะเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาระดับฐานะให้ก้าวขึ้นสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ เพราะหากมีอาชีพการงานหรือทุนในการประกอบอาชีพที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพย์เพื่อใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ย่อมตัดคัดค้านไปด้วย

3) จตุตถญจ นิธาเปยย ได้แก่ แบ่งส่วนที่สี่สำหรับเก็บไว้ในคราวจำเป็นเร่งด่วน คือการจัดสรรทรัพย์ไว้เพื่อใช้ในคราวฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์ที่ไม่ได้คิดหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า เช่นการเจ็บไข้ได้ป่วย หรืออุบัติเหตุ เป็นต้น ทั้งนี้การจัดสรรทรัพย์ส่วนนี้ไว้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เมื่อเหตุการณ์เร่งด่วนนั้นเกิดขึ้น การดำเนินการช่วยเหลือจะเป็นไปได้โดยสะดวก รวดเร็วขึ้น ซึ่งหากขาดการจัดสรรส่วนนี้แม้จะสามารถดำเนินการได้ แต่ก็อาจเป็นอุปสรรคจนอาจไม่ทันเวลาก็เป็นได้ (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 11/244/159)

หลักการของโภควิภาคคือ การแบ่งทรัพย์หรือการจัดการบริหารทรัพย์สมบัติที่หา มาได้ออกเป็น 4 ส่วน คือส่วนหนึ่งสำหรับใช้เลี้ยงชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัวและญาติมิตร ให้มีความสุขคิดเป็น 25 % อีกสองส่วนสำหรับการลงทุนเพื่อทำให้ทรัพย์งอกเงยเพิ่มพูน ขึ้นมาคิดเป็น 50 % และอีกหนึ่งส่วนสำหรับเก็บไว้ในยามจำเป็นเช่นเกิดทุกข์ภัย ภัย

อุทกภัย ราชภัย อัคคีภัย หรือการได้รับเหตุอันไม่คาดฝันเช่นเกิดอันตรายต่างๆ เป็นต้นคิดเป็น 25 % เมื่อรวมกันทั้งหมดก็เป็น 100 % พอดี

คิดเป็น นั้นคิดอย่างไร

พระพุทธเจ้านั้นเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในสังขารทั้งโลก นั้นก็หมายความว่าทรงเข้าใจเกี่ยวกับโลกธรรมชาติ ดังนั้น หลักธรรมที่พระองค์ทรงบัญญัติจึงสอดคล้องกับโลกธรรมชาติด้วย โดยเฉพาะกฎไตรลักษณ์และกฎปฏิจจสมุปบาท ซึ่งผู้เขียนมีความเข้าใจว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการก่อร่างสร้างหลักภคิวนิยามขึ้นมา ด้วยพระพุทธองค์ทรงตระหนักดีว่า

1) ตามกฎไตรลักษณ์ อันมีลักษณะที่เป็นสามัญทั่วไป 3 ประการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความมีตัวตน สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เรียกตามคำบาลีว่า เป็น อนิจจัง แต่ในภาษาไทยนิยมใช้คำว่า อนิจจังหมายถึง สิ่งที่ไม่เที่ยง ภาวะที่เป็นอนิจจัง นั้น เรียกเป็นคำศัพท์ตามบาลีว่า อนิจจตา หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความไม่เที่ยง เรียกเป็นศัพท์ว่า อนิจจลักษณะ สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ในภาษาไทยบางที่ใช้ภาษาพูดว่า ทุกข์ เป็นทุกข์ เป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ มีสภาวะแห่งความบีบคั้นขัดแย้ง หรือภาวะที่เป็นทุกข์นั้น เรียกเป็นคำศัพท์ตามบาลีว่า ทุกขตา หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความทุกข์เรียกเป็นศัพท์ว่า ทุกขลักษณะ “ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 20/137/385) ความเป็นของมีตัวตน ภาวะที่เป็นอนัตตานั่น

เมื่อพิจารณาในแง่สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง ไม่ว่าจะเป็นวัสดุที่ใช้ทำเงินก็ดีหรือร่างกายของคนเราก็ดี ล้วนอยู่ในความเป็นอนิจจัง ร่างกายย่อมมีการเสื่อมสลาย ดังนั้นจึงนำมาซึ่งทุพพลภาพ แสดงออกในเชิงของการเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นเหตุให้ต้องใช้เงินในการบำบัดรักษา ซึ่งทุกคนไม่อาจทราบได้ว่าต้องใช้เงินจำนวนเท่าไร แต่การที่เราได้เก็บสะสมเงินไว้ส่วนหนึ่งย่อมก่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และหากพิจารณาในแง่ทุกข์และอนัตตา จะเห็นภาพชัดเจนในหลักปรมัตถธรรมว่า เรามีร่างกายที่บีบคั้นตัวเราเองตลอดเวลาที่ต้องหาอาหารมาใส่ท้อง ต้องหาซื้อสิ่งของเพื่อมาบำเรอใจของเรา ซึ่งทั้งหมดโดยสภาพแท้จริงแล้วเป็นความว่างเปล่า ไม่มีสภาพเป็นตัวตนที่จะไปยึดถือได้

2) ตามกฎปฏิจจสมุปบาท อันหมายถึง ธรรมที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น เป็นกระบวนการของธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีอยู่อย่างนั้น คือเมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนั้นจึงมีเพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้นเพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 16/21/38) โดยมีนัยที่สำคัญที่ต้องดับเหตุเบื้องต้นซึ่งคือ อวิชชา อันหมายถึง ความไม่รู้ในทุกข์ ความไม่รู้ในทุกข

สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์ ความไม่รู้ในทุกขนิโรธ ความดับแห่งทุกข์ ความไม่รู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความดับแห่งทุกข์ นี้เรียกว่า อวิชชา (นัยแห่งพระสูตร) (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 3/1/256)

พระพุทธองค์ชี้ให้เห็นว่าทุกสรรพสิ่งในจักรวาลหรือแม้แต่ในโลก มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่มีสิ่งใดที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่สัมพันธ์กับสิ่งอื่น ในขณะที่เดียวกันมูลเหตุตั้งต้นแห่งพฤติกรรมอันเป็นการกระทำทั้งหลาย หากถูกรอบำด้วยอวิชชาเสียแล้วย่อมทำให้ผลที่ออกมาไม่ดี เกิดเป็นบาปอกุศล ดังนั้นการมีความสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัวหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้เงิน สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ผู้มีชีวิตอยู่บนโลกมีความต้องการเงินตามความจำเป็นแก่ฐานะและบทบาท และในการใช้เงินออกไปนั้นไม่ควรอยู่ภายใต้การครอบงำของอวิชชา กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า มีความรู้แจ้ง คือ ความรู้ความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยถูกต้องแจ่มแจ้งตามสภาวะธรรม

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ผู้เขียนจึงประมวลความได้ว่า ทั้งกฎไตรลักษณ์และกฎปฏิจจสมุปบาทเป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญที่พระพุทธองค์นำมาบัญญัติ หลักการอันเป็นแนวทางปฏิบัติของหลักหลักโกศวิภาค 4

กินเป็น นั้นกินอย่างไร

ในความรู้สึกของคนทั่วไป การกินหรือการบริโภคดูเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่มีอะไรซับซ้อน แต่ในความเป็นจริงแล้ว การกินละไว้ในฐานที่เข้าใจว่า คือการกินอาหาร ตามหลักพุทธปรัชญาที่อิงหลักการของโกศวิภาค 4 นั้น จะเห็นได้ว่าเงินที่ถูกจัดสรรออกมาสี่ส่วนนั้นมีเพียงส่วนแรกและถือเป็นหนึ่งในสี่ส่วนซึ่งคิดเป็น 25% ของเงินทั้งหมด มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว และเมื่อพิเคราะห์ให้ลึกลงไปอีกในการใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว ก็ไม่ใช่จะมีแต่เรื่องของการกินเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเรื่องของการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคอีกด้วย เช่น ค่าเดินทาง ค่าท่องเที่ยว ค่าซื้อของใช้ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการกินเลย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์มีความประสงค์ให้เราใช้จ่ายเงินไปในเรื่องของการกินไม่มากนัก เพราะตามความเป็นจริงแล้ว “เรากินเพื่อยู้อยู่ ไม่ใช่อยูเพื่อกิน” ถือเป็นนิยามกว้างของการบริโภคเชิงพุทธ ซึ่งขยายความให้ชัดเจนได้ว่า

“การบริโภคในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ว่า การบริโภคหมายถึง การการบำบัดความต้องการเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บริโภคคุณค่าที่แท้จริง การบริโภคพุทธปรัชญาตระหนักถึงความจริงข้อนี้ จึงให้ความสำคัญแก่การบริโภคในฐานะกิจพื้นฐานเพื่อการ

พัฒนาชีวิต โดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า พุทธปรัชญานั้นมุ่งแต่การพัฒนาในด้านจิตใจอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้ว การพัฒนาในทางพุทธปรัชญาครอบคลุมทั้งเรื่องกายใจและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสังคมและธรรมชาติ การทำกรรมฐานหรือบำเพ็ญเพียรทางจิต แม้จะเป็นจุดเด่นของพุทธปรัชญา แต่ก็มีใช้วิถีทางเดียวเท่านั้นในการพัฒนาตน แม้แต่การบริโภคก็เป็นวิถีทางสำคัญในการพัฒนาตนอย่างครอบคลุมทุกความหมายได้เหมือนกัน” (พระไพศาล วิสาโล, 2553)

การใช้จ่ายเงินเพื่อการกินไม่จำเป็นต้องใช้เงินอะไรมากมาย เพราะเรากินแค่อิ่ม และได้คุณค่าทางโภชนาการตามที่ร่างกายต้องการก็เพียงพอแล้ว อย่างน้อยที่สุดก็อยู่บนทางสายกลาง ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุขสะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระ ที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2539) นั่นก็คือ กินอาหารโดยคำนึงถึงคุณค่าภายในไม่ใช่คุณค่าภายนอก

ใช้เป็น นั้นใช้อย่างไร

การใช้จ่ายเงิน โดยทั่วไป กล่าวให้เข้าใจได้อย่างง่ายๆ ก็คือ การใช้จ่ายเงินที่มีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้า และใช้เงินอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักโภควิภาค จะเห็นได้ว่า เป็นหลักการที่มีการวางแผนทางการเงินด้วยการจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน และทั้งสี่ส่วนล้วนมีวัตถุประสงค์จำเป็นต่อการดำรงชีวิตทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น 1 ส่วนแรกเพื่อการใช้จ่ายของตนเองและอนุเคราะห์ญาติพี่น้อง อีก 2 ส่วนจัดสรรไว้เพื่อการลงทุน และ อีก 1 ส่วนสุดท้ายเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม การใช้จ่ายเงินตามหลักโภควิภาคให้ยึดหลักดังนี้

1. ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูตนเอง หมายถึง การใช้จ่ายเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายของตนด้านปัจจัยสี่อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้ทำให้ชีวิตมีความปลอดภัยและมั่นคง ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูตนเองต้องเป็นไปตามความจำเป็น ไม่เกินตัวเกินกำลังทรัพย์ เพราะหากใช้จ่ายเกินตัวจะทำให้เกิดปัญหาการเงินและไม่สามารถจุนเจือบุคคลในครอบครัวหรือญาติมิตร เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้ยาก

2. ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูผู้อื่น นอกจากเลี้ยงดูตนเองแล้วยังต้องสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อบำรุงเลี้ยงดูคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา บุตรธิดา และญาติพี่น้องอีกด้วย จึงจะ

ทำให้ชีวิตและครอบครัวมีความสุขก้าวหน้า เพราะบุคคลเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับชีวิตและหล่อหลอมให้ชีวิตของเราก่อร่างสร้างตัวขึ้นมา ดังนั้นจึงสมควรให้การอุปการะตอบอันแสดงออกถึงความเคารพและความกตัญญูทดแทน

เท่านั้นยังไม่พอนิสัยการเงินเช่นนี้ (Money habit) จะต้องเน้นกันตั้งแต่ต้น ก็เพราะ คุณจะสร้างอนาคตทางการเงิน (Financial future) ไปสู่อิสรภาพทางการเงิน (Financial freedom) ได้จริงๆ คุณก็ต้องแก้ที่รากเหง้าความคิดเกี่ยวกับเงินและนิสัยการใช้เงินก่อนอื่นทั้งหมด มิฉะนั้นจะมีปัญหาการเงินอยู่ร่ำไป (มณฑานี ตันติสุข, 2550) เมื่อเราสร้างนิสัยการเงินที่ดีแล้ว การใช้เงินของเราก็จะมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ใช้จ่ายอย่างประหยัดที่ก่อประโยชน์สูงสุด ใช้เงินอย่างรู้คุณค่า สำนึกถึงทั้งคุณค่าของเงินและคุณค่าแท้หรือคุณค่าภายในของสิ่งที่จ่ายอย่างพร้อมกันไป

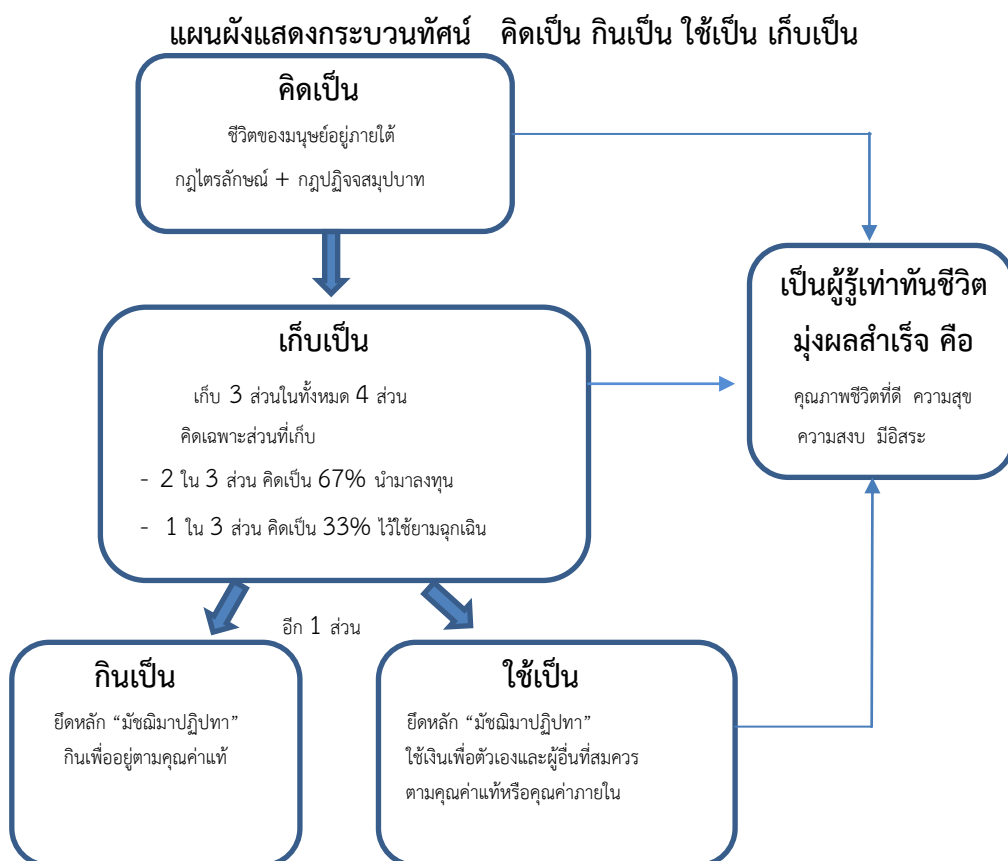
เก็บเป็น นั้นเก็บอย่างไร

การออมทรัพย์ เป็นการเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในวันข้างหน้า ซึ่งหลักโภควิภาคโดยพื้นฐานแล้ว ได้วางแนวทางให้มีการออมเงินคิดเป็น 3 ส่วนจากทั้งหมด 4 ส่วน หรือคิดเป็น 75% โดย 3 ส่วนแบ่งเป็น 2 ส่วนสำหรับการลงทุนและอีกหนึ่งส่วนสำหรับเก็บไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพระพุทธองค์จึงให้ความสำคัญของการออมเงินมากกว่าการนำไปใช้จ่าย อย่างน้อยที่สุดการออมที่นอกจากจะทำให้มีเงินไปลงทุนหรือทำธุรกิจการค้าแล้ว ยังทำให้ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เพราะคนส่วนใหญ่ที่เป็นหนี้ก็เนื่องจากขาดการออมนั่นเอง ดังนั้นจึงแบ่งการออมตามหลักโภควิภาคได้ 2 อย่าง ดังนี้

1. การเก็บเงินไว้ 2 ส่วนเพื่อนำไปลงทุน เพราะการลงทุนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ทรัพย์เพิ่มพูนขึ้น และเป็นการพัฒนาตนเองและครอบครัวก้าวหน้าไปสู่ความมั่งคั่ง การที่จะเป็นพ่อค้าหรือนักลงทุนที่ดี ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ต้องผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ ด้วยกัน 3 ประการ ที่เรียกว่า ปาปณิกธรรม 3 คือ 1) จักขุมา คือตาดี หมายถึงเป็นคนหูไวตาไว การรู้จักสินค้า ดูสินค้าเป็น สามารถคำนวณราคากะทุนเก่งกำไรได้ อย่างแม่นยำ เป็นต้น 2) วิฐุโร คือจัดเจนธุรกิจ หมายถึง รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวหรือความต้องการของตลาด มีความสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่ายรู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า บริการตรงกับความต้องการของลูกค้า เป็นต้น 3) นิสสยสัมปันโน คือให้ความสำคัญแก่ลูกค้า หมายถึง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า มีไมตรีจิต มีมิตรภาพกับลูกค้า

พร้อมทั้งสร้างความนิยมขึ้นชอบให้กับตนด้วยการเป็นคนที่น่าเชื่อถือที่ลูกค้าจะมอบความไว้วางใจได้ (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 20/459/146)

2. การเก็บเงินไว้ 1 ส่วนเพื่อไว้ใช้ยามฉุกเฉิน เพื่อให้ชีวิตสามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนในทุกสภาวะการณ์อันจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เพราะพระพุทธองค์ทรงตระหนักดีว่าชีวิตมนุษย์บอบบาง ต้องประสบกับความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจไม่วันใดก็วันหนึ่ง ซึ่งแน่นอนที่สุดเงินเป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้เพื่อการบรรเทาความทุกข์ สิ่งที่บทความนี้อยากจะชี้ให้เห็นก็คือ ความฉลาดรอบคอบขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าที่เชื่อมโยงกับเงิน 2 ส่วนที่ได้จัดสรรไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการลงทุน กล่าวคือ ภาวะฉุกเฉินอันจำเป็นยิ่งซึ่งเกิดจากการลงทุนที่ผิดพลาดหรือล้มเหลวอันมีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ เช่น ลงทุนสร้างโรงงาน แล้วโรงงานถูกไฟไหม้หรือเกิดแผ่นดินไหว ลงทุนเพาะปลูกทำสวนทำไร่ แล้วเกิดน้ำท่วมฉับพลันอย่างน้อยที่สุดก็ทำให้ยังพอมีทุนรอนมาต่อลมหายใจให้กับธุรกิจการค้าได้

ทั้งหมดนั้นก็อยู่บนพื้นฐานของหลักตรรกที่ว่า “เก็บก่อนใช้” อันเป็นหัวใจของหลักโภควิภาค เพราะหากไม่รู้จักเก็บออมเงินก่อน จะทำให้เรามีปัญหาในการใช้จ่ายเงิน เนื่องจากขาดการวางแผนผ่านการจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วน เมื่อพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าการจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วนได้กลายเป็นสิ่งกระตุ้นเตือน ให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการเก็บออมเงินขึ้นมาในทันที ทำไมต้องมีการออมเพราะจะทำให้เราได้รู้จักบทบาทของเงินที่เป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาชีวิต ที่มุ่งสู่ความสำเร็จดังที่แสดงในแผนภูมิข้างต้นแล้ว

สรุป

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ต้องพึ่งพาอาศัยเงิน ทำให้ชีวิตมนุษย์ผูกพันกับเงินมาช้านาน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ได้พัฒนาการบริหารจัดการเงินให้เกิดประสิทธิภาพตามเงื่อนไขของเวลา แต่กลับพบว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ยังคงจมปลักอยู่กับปัญหาทางการเงิน ทั้งในแง่ของการคิดเป็น กินเป็น ใช้เป็น และการเก็บเป็น หลักโภควิภาคได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการก่อร่างสร้างพฤติกรรมการเก็บออมเงินผ่านการจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วน อันนำไปสู่การมีความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเงิน เมื่อคิดเป็นอย่างอื่นก็เป็นเรื่องง่ายตามมาเอง ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อให้เรารู้จักวางแผนการเงินผ่านการจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วนตามหลักโภควิภาค อันจะนำพาชีวิตไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขสงบอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์-ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). *อยู่อย่างยุค: ทัศนะทวนกระแสบริโภคนิยม*. กรุงเทพมหานคร : นิตยสารฉลาดซื้อ.
- มณฑานี ดันติสุข.(2550). *เงิน : เรื่องใหญ่ที่โรงเรียนไม่เคยสอน*. กรุงเทพมหานคร : สิริวัฒนาอินเตอร์ปรีน.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

56 ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2561

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.

กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค.